

WWF

MAGAZIN

2014/2

A kiadvány a Földművelésügyi
Minisztérium Zöld Forrás programja
támogatásával készült.

Békében a farkasokkal

Hazai fajok nyomában az egészséges tájakért

Tudtad, hogy a Kárpátokban
él az európai barnamedvék
jelentős százaléka?

Számuk azonban folyamatosan
csökken!

**A TE SEGÍTSÉGEDRE
VAN SZÜKSÉGÜK!**

Támogasd örökbefogadásoddal
a WWF Barnamedve-védelmi
Programját és megajándékozunk
egy névre szóló oklevéllel és egy
élethű plüsssel!

Barnamedve örökbefogadás:

<http://adomany.wwf.hu/orokbefogadas/barnamedve>

KÖSZÖNTŐ

KEDVES OLVASÓ!

Sokszor elég csak ránéznünk egy-egy élőlényre, aki egyből meggyőz arról, miért fontos, hogy vigyázzunk rá. Munkánk során mégis sokszor kapjuk azt a kérdést, hogy miért van feltétlenül helye egy-egy fajnak a Földön? Van-e értelme a kihalás szélére jutott állatok megmentésére annyi energiát fordítani? A válasz egyszerű: minden fajnak, amely egy életközösség része, szerepe van az ökológiai egyensúlyban. A természetes szelekció része ennek az egyensúlynak, az emberi tevékenység eredményeképpen bekövetkező pusztulás azonban nem az. Ha egy élőhelyről eltűnik egy faj, az minden bizonnyal hatással lesz más fajokra, és így az egyensúly megborulásával teljesen átalakul a környezet, és akár ökológiai katasztrófához is vezethet. Ha pedig összeomlik a Föld természetes egyensúlya, az bennünket, embereket érint leginkább, hiszen mindenünk: az életünk, a gazdaságunk, a fejlődésünk és a jövőképünk a természet erőforrásaira épül. Így tehát józanul gondolkodva nem lehet kérdés, hogy megéri-e mindent megtenni azért, hogy a megmaradt természeti értékeinket megőrizzük!

Fáth Ákos,
a WWF Magyarország igazgatója

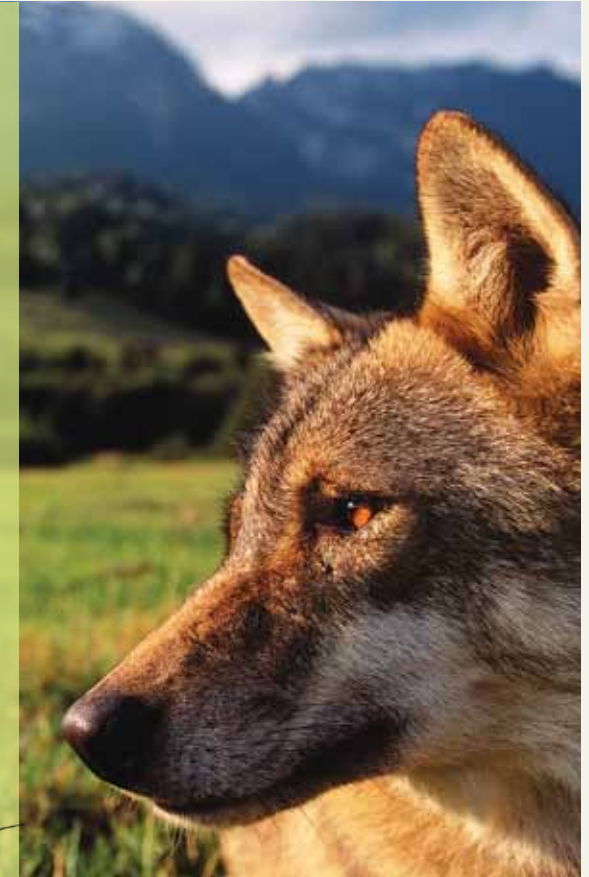

Foto: Stefan Widstrand

TARTALOMJEGYZÉK

Hírek	4.	Fókuszban: Nagyragadozók ösvényein.....	10.
Ürgevilág.....	5.	Védett növények	16.
Nemzetünk parkjai	7.	Félig elfogyott.....	20.

Impresszum

Szerkesztők: Antal Alexa, Zanin Éva
Címlapfotó: Edwin Giesbers - WWF Canon
Közreműködők: Gálhidy László, Ahsbahs Krisztina, Benkő Dániel, Kerpely Klára
Csóka Annamária (DIMPI),

További információ: wwf.hu, facebook.com/wwfhungary

ZÖLD KIHÍVÁS PALÁNTÁKNAK

2014-ben is folytatódott a WWF és a Toyota közös környezeti nevelési programja, a Palánták. A gyerekek három interaktív órán ismerkedhetnek meg a globális környezeti kihívásokkal, melyekre közösen keresnek megoldást. Az oktatást bemutatóeszközök, szerepjáték és egyéb izgalmas feladatok is színesíti.

Az idei programban meghirdettük a Zöld Kihívás videó versenyt is. Az indulóknak olyan kreatív vállalkozásokat kellett tenniük, melyeket legalább 7 napon keresztül megtartanak és, amellyel fenntarthatóbbá teszik környezetüket. A teljesítést egy rövid videóban kellett megörökíteniük. A vállalkozások között sok jó ötlet szerepelt, így például növények ültetése, ruha tervezése újrahasznosított anyagokból és az iskolai szelektív hulladékgyűjtés megszervezése. A versenyt végül a Szádvári Farkasok csapata nyerte, akiket a közönség szavazata alapján a Csatás Lányok csapata is elkísért a nyereség útjára a Tisza-tavi Ökocentrumba, majd pedig egy felfedező csónakázásra a Tisza-tavon.

További információ:
wwf.hu/palantak-program

WWF MENÜ, A FENNTARTHATÓ GASZTRONÓMIA

Az éttermek ma már a legkülönbébb diéták számára is kínálnak lehetőségeket. De vajon a fenntarthatóság is szempont egy étel kiválasztásakor? Mindazok az olvasóink, akiknek a gasztronómia az egészséges táplálkozás fenntartható keretek közötti élvezetét jelenti, örülni fognak a WWF Magyarország és néhány hazai étterem együttműködésének.

A kotta egyszerű: A WWF Magyarország fenntartható alapanyag használatra vonatkozó szabályzata alapján az étterem egy minimalizált ökológiai lábnyommal rendelkező WWF Menüt tűz az étlapjára. A finomságok megrendelésével emellett a WWF Magyarország munkáját is támogatod, miközben az egészséges falatok a Föld egészségére is vigyáznak.

Keresd a WWF Menüt az alábbi éttermekben:
Hadik Ház, Szatyor Bár, Púder Bár, Holdudvar.

Foto: Martin Harvey WWF/Canon

ÜRGEVILÁG

Néhány évtizede még kiöntötték járataiból és kártékony állatként üldözték. Sajnos ma sem ritka a hasonló bánásmód, holott a közönséges ürge már fokozottan védett faj. Hazája a közép-kelet-európai erdőssztyepek vidéke, elterjedésének nyugati határa a Kárpát-medence és tágabb környéke.

Foto: WWF Magyarország

Az ürgét a korábbi századokban kártevőnek tartották, ezért dívott az ürgeöntés Petőfi által is megénekelt szokása. Jóízűnek tartott húsa miatt vadászták is, míg végül annyira megritkult, hogy 1982-ben védetté nyilvánították a fajt. Ma már szerencsésnek mondhatja magát, aki találkozik a kistermetű, nagy szemű jószággal. Erre legnagyobb esély rövid fűvű, nyílt pusztákon kínálkozik, hiszen az ürge számára ezek jelentik az ideális élőhelyet. Az alacsony fűben, két hátsó lábára felállva messzire ellát, és hamar észreveszi a ragadozók közeledését. Veszély esetén jellegzetes füttel figyelmezteti fajtársait, majd uzsgyi, eltűnik az ürgelyukban.

Az ürgék számának drámai csökkenéséért nem annyira a vadászat, mint inkább a számára kedvező élőhelyeknek a visszaszorulása a felelős. A mezőgazdaság fejlődése nyomán az egykori füves puszták és erdőssztyepek nagy részét feltörték, szántókká alakították, vagy erdőt telepítettek

a gyepek helyére. De egy gyeves terület magától is elindulhat a beerdősülés felé, ha megszűnik a legeltetés vagy a kaszálás, és akkor bizony hamar elvándorolnak az ürgék is.

Pedig az ürgék, ahol megtelepednek, kedvező hatást gyakorolnak a környezetükre: az árnyékmentes pusztákon a déli hőségben több kételtű és hullófaj használja hűsítésre az üregeiket. Ilyen például a zöld varangy, de valószínű, hogy sok más faj, például a fokozottan védett rákosi vipera fennmaradásához is fontosak e menedékek. Emellett az ürgelyukaknak köszönhetően több csapadék tud beszivárogni a talajba, ami jót tesz a száraz füves pusztákon a talaj vízháztartásának.

Az ürge fontos szerepet tölt be a táplálékláncban is, több ritka ragadozónk zsákmányállata. A kerecsensólyom és a parlagi sas előszeretettel vadászik ürgéire, ezért az ürgés élőhelyek védelme és fejlesztése segíti e két ritka ragadozó madár

**A GYEPEK
FENNTARTÓ
KEZELÉSE
LEGINKÁBB
LEGELTETŐ
ÁLLATTARTÁSSAL
ÉRHETŐ EL**

megőrzését is. Ezért is nagyon fontos a gyepek fenntartó jellegű természetvédelmi kezelésének a biztosítása, ami leginkább a legeltető állattartás támogatásával érhető el. Így amikor hazai szürkemarkarhárból készült húsárut vásárolunk, gondoljunk arra, hogy ezzel az ürge, a parlagi sas, a kerecsensólyom és sok más, a füves pusztákon élő faj fennmaradásához is hozzájárulunk.

Az ürge egyik fontos élőhelye a Táborfalvai Lő- és Gyakorlótér, ahol a katonai használatból fakadó elzártságnak köszönhetően több ezer hektáron fennmaradtak a homokpuszta gyepek és a kiszáradó láprétek. A lőtéren és környékén 2011-ben a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal, a Honvédelmi Minisztérium Védelemgazdasági Hivatallal és a Budapesti Erdőgazdaság Zrt.-vel közösen elindított LIFE projektünk többek között ezeknek az élőhelyeknek a megőrzését tűzte ki céljául. A szántók visszagyepesítése és a gyepeken elindított legeltetés az ürgék életfeltételeit is javítja, ezért állományuk megerősödésére számíthatunk. A biztos táplálékbázis pedig hozzájárulhat a ritka ragadozó madarak visszatelepüléséhez. A kerecsensólyom fészkelését egy speciális kerecsentalca kihelyezésével is segítjük, és bízunk benne, hogy hamarosan sikeres költéséről számolhatunk be. *Kerpely Klára*

NEMZETÜNK PARKJAI

Magyarország legszebb természeti tájait őrzik a nemzeti parkok. Nem csak különleges állat- és növényfajokat, geológiai képződményeket találunk itt, hanem a régi paraszti tájhasználat módszereivel is megismerkedhetünk. A szabadtéri sportok kedvelői pedig jobb terepeket nem találnak – túrázáshoz, kenuzáshoz, hegymászáshoz, lovagláshoz.

Fotó: Konrad Wörne

**A NEMZETI PARKOK
KIALAKÍTÁSA AZ
„UTOLSÓ PERCBEN”
TÖRTÉNT - MEGŐRIZVE
EZZEL AZ UTÓKOR
SZÁMÁRA A RÉGI
MAGYARORSZÁG
NÉHÁNY DARABJÁT**

Hazánk első nemzeti parkját világhíres pusztánkon, a Hortobágyon alapították meg 1973-ban, mintegy száz évvel az első ilyen intézmény, az amerikai Yellowstone megalapítása után. Európában – így Magyarországon is – a nemzeti parkok létrehozását nagyban nehezítette, hogy sűrűn lakott tájban kellett kijelölni a területüket. Ennek ellenére jelentőségüket nem lehet túlbecsülni. A teljes védett tájakat magukba foglaló nemzeti parkok létrehozása nélkül könnyen eltűnhetett volna mindaz a természeti érték, ami éppúgy nemzeti önazonosságunk része, mint a történelmi városaink, épületeink. Mennyivel szegényebbek lennénk, ha beszántanánk a Hortobágy füves pusztáit, vagy modern lakónegyedek épülnének az Őrség falvai helyén? Nem túlzás állítani, hogy a nemzeti parkok kialakítása az „utolsó percben” történt – megőrizve ezzel az utókor számára a régi Magyarország néhány darabját. Több nemzeti parkunk méltán szerepel az UNESCO Világörökség listáján is.

A WWF Magyarország, a Magyar Természetvédők Szövetsége és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület aláírásgyűjtésbe kezdett, hogy megerősítse a hazai természetvédelem helyzetét. Állj ki Te is a hazai természeti értékekért, alapítsuk meg együtt a Magyar Természet Napját! www.magyartermeszet.hu

FOLYÓINK
KÖZÖTT A
MOCSARAS VAGY
SZTYEPP JELLEGŰ
SÍKSÁGOK A
HAMISÍTATLAN
„PANNON”
TÁJAK

Északi hegyvidékünk a Kárpátok része. Ennek legszebb tájait foglalják magukba a Duna-Ipoly, a Bükk és az Aggteleki Nemzeti Parkok. Nem csak egybefüggő hegyvidéki erdőkben járhatunk itt, de olyan ritka erdei állatfajokat is láthatunk, mint a foltos szalamandra, vagy a fehérhátú harkály. Nem beszélve az időnként áttévedő, sőt tartósan megtelepedő hiúzokról. A Dunántúl évszázados tájhasználati kultúráját őrzi az Őrségi, a Balaton-felvidéki és a Fertő-Hanság Nemzeti Park, ahol erdők, kaszálók és vizes területek változatos mozaikja jött létre, bámulatosan gazdag élővilággal. Nem csak a vadon élő fajok gazdagságát érdemes említeni, hanem a tájfajta gyümölcsöket, vagy az őshonos háziállatokat is. A Fertő-táj és a Balaton partja emellett nemzetközi szinten is rangos turisztikai célpontok. Nagy folyóink, és a közöttük elterülő mocsaras, másutt sztyepei jellegű síkságok hazánkra jellemző „pannon” tájak, amelyeket Európában másutt hiába keresünk. Az itt-ott még vad, de nagyrészt hagyományos tájhasználatba vont alföldi területeiket őrzi a Hortobágyi, Kiskunsági, Körös-Maros, vagy a Duna-Dráva Nemzeti Park. A nemzeti park igazgatóságok a területek vagyonekezelése – kaszálás, legeltetés, erdők természetvédelmi kezelése – mellett környezeti neveléssel, turizmussal, adatgyűjtéssel is foglalkoznak. Szakmai irányításuk alá tartozik nem csak maga a nemzeti park, hanem annak több megyére kiterjedő környezete is – a teljes védett terület hálózattal. (Ilyen módon tartozik pl. a Zempléni-hegység Tájvédelmi Körzet az Aggteleki Nemzeti Parkhoz.)

Foto: Luis Suarez

Foto: Gálhidy László

**MEG KELL
ERŐSÍTENI A
NEMZETI
PARKOK ÖNÁLLÓ,
FÜGGETLEN,
SZAKMAI
ALAPON
TÖRTÉNŐ
MŰKÖDÉSÉT**

Láthatjuk tehát, hogy a hazánk területének igen kis részét – mindössze 4%-át – kitevő nemzeti parkok, nagyon sokkal járulnak hozzá a természetvédelemhez, közjóléthez. Nem hallgathatók el azonban a nehézségek sem. A nemzeti parkok megalapításuk óta küzdenek más ágazatok – például az erdőgazdálkodás vagy a víziügy – érdekeinek kényszerű figyelembe vételével. Hogyan lehet igazán védeni az erdőket, ha hagyományos erdőgazdálkodás folyik bennük? Miként tudjuk a vizesélőhelyeket védeni, ha elvezetjük a vizet a területekről? A megoldatlan konfliktusokat tetézi, hogy időről-időre átszervezésre kerül a természetvédelem intézményrendszere, ami sok esetben annak gyengüléséhez vezet. A WWF Magyarország álláspontja az, hogy meg kell szüntetni a különböző ágazatok és a természetvédelem közötti ellentéteket, egyértelmű jogszabályok megalkotásával. Ezen felül meg kell erősíteni a nemzeti parkok önálló, független, szakmai alapon történő működését – mindenekelőtt állami forrásokból. Az ország legnagyobb természeti értékeit ugyanis mindannyiunk érdeke megőrizni – ha elvesznek, utódaink számára egy elhasznált, pusztuló világot hagyunk örökül. Az adóforintok természetvédelmi felhasználása, a nemzeti parkok fejlesztése: befektetés – a jelenbe és a jövőbe egyaránt!

Gálhidy László

FÓKUSZBAN: NAGYRAGADOZÓK ÖSVÉNYEIN

Az elmúlt évek hírei alapján egyre biztosabbak lehetünk benne, hogy a nagyragadozók visszatértek a magyarországi erdőkbe. Mindannyiunk közös felelőssége, hogy ezek a korábban kipusztított fajok újra betölthessék hasznos szerepüket az erdei életközösségek működésében.

Foto: Stefan Wiststrand

MEDVE ORSZÁGÚT

**A FELSŐ-TISZA
VIDÉKÉTŐL A
KÁRPÁTALJAI
ERDŐKIG**

A WWF medvék vándorlását vizsgáló erdélyi programja a végéhez közeledik. A záró konferencia résztvevői sorban kiszállnak a buszból, ami a Nagybányát Máramarosszigettel összekötő aszfaltút egyik kanyarjában állt meg. Hívős tavaszi idő van, a kristálytisza levegőben jól látni a környező hegyek koszorúját. Elindulunk egy széles földúton, amely a hegyek irányába vezet. Pontosan azon, amelyet a medvék is használnak az év során. Ezen a 20-40 m széles sávon közelít meg a hágót, hogy a túoldalra folytassák útjukat a Felső-Tisza-vidéken át, a kárpátaljai erdőkig. Semmi különösét nem látunk, se medvét, se medvenyomot. A résztvevők közül azok, akik még sosem jártak „medveösvényeken”, hamar ráébrednek, hogy az bizony az avatatlan szemnek láthatatlan. Bár nyomokra bizonyára rá

**A TÖBBSZÁZ
KILÓS ÁLLATOK
BEJÁRJÁK AZ
ÉVEZREDES
ÚTVONALAKAT.**

lehetne bukkanni – másutt mi is találtunk pl. karomnyomokat a fák törzsén - az ösvények pontos elhelyezkedését a rádiotelemetriás nyakörvvel felszerelt medvék műholdas követése rajzolta ki.

Tél végén a több száz kilót is nyomó állatok megindulnak új táplálékforrásokat keresni, és bejárják az évezredek útvonalaikat. A problémák akkor kezdődnek, amikor a meg gondolatlan településfejlesztések során közutak vágják át az ösvényeket, esetleg épületek kerülnek a közelükbe. Ilyenkor a mackók letérnek megszokott útvonalukról és könnyen rászokhatnak az ember által kint hagyott élelmiszerre, hulladéokra. A „kukázó” medvét pedig, ha megzavarjuk – hát nem biztos, hogy örül neki...

A medvéket sokan veszélyes „fenevadnak” gondolják. A veszélyes szó valóban illik rájuk, hiszen képesek halálos sérülést okozni. Ennek ellenére a közvetlen medvetámadás olyan ritka, hogy Szlovákiában az elmúlt harminc évben egyetlen halállal végződő eset sem történt, pedig több száz példány barangol a Magas-Tátrától a Selmeci-hegységig. Ott, ahol a turizmus szinte nemzeti sportnak számít. Leginkább a szürkületben egyedül gombászó falusiak vannak veszélynek kitéve, vagy óvatlan orvvadászok. Egyik erdélyi kollégám elmondása szerint egy hurokcsapdát használó orvvadász veszte az lett, hogy őz helyett medve akadt a hurokba. Amikor ellenőrizni ment az eszközt, a felbőszült állat minden erejét összeszedve kiszabadította magát...

Foto: Sergey Goshkov

Lehet együtt élni a medvével, ha tiszteletben tartjuk, erre számos országban jó példákat láthatunk. Dél-Tirolban valóságos medve-turizmus alakult ki, amikor híre ment, hogy egyre több példány él a régióban – mondja olasz kollégám, aki szintén ott van a medve-ösvényt bejáró csapatban. Valójában sokat tesz hozzá az ökoturisztikai bevételekhez, növeli a térség vonzerejét.

Természetvédelmi szempontból a medve – akár a többi csúcsragadozó – a táplálékául szolgáló fajok selejtezésével, mozgásuk irányításával fontos „karmester” szerepet tölt be az élővilágban. Ahol medve él, ott az élővilág egészséges, nincs szükség arra sem, hogy az ember hajtóvadászatok segítségével „apassza a vadállományt” – ahogy ezt például hazánkban teszik..

Foto: Sergey Gorshkov

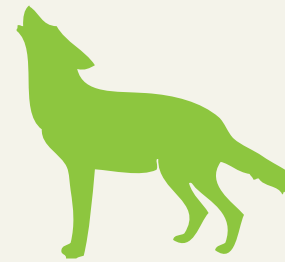
ORDASOKAT KÖVETVE

NEM OLYAN
MINT A
NÉPMESÉKBEN

A medve-ösvények meglátogatása előtt egy évvel izgalmas „autós nyomkövetésben” vettünk részt, az Aggteleki Nemzeti Park területén. A hóban a hozzáértő szakember - mint a terepjárót bámulatos rutinnal vezető Szabó Ádám – könnyen azonosítja a nyomokat. Az erdei élővilág másik „karmesterét” kerestük, a társas kapcsolatban élő, titokzatos, félve tisztelt farkast. A farkast népmesékből ismert rossz híre ellenére nem tartják veszélyesnek a szakemberek; szinte soha nem támad emberre. A háziállatokat viszont meg kell tőle védeni, így a farkasok lakta vidékeken a pásztorkutya ma is jó szolgálatot tesz. Ahogy a nyomokat követtük – immár gyalog, árkon-bokron át a havas tájon – szinte filmszerűen pergett le előttünk, ahogy a farkas pár bejárta a területet Itt – ott szétváltak nyomaik, másutt összetalálkoztak, hogy a következő állomásom már az látsszon a nyomokból, ahogy figyelmesen hasaltak a hóban. Néhol játékosan birkóztak, vagy egy magányos fa körül

GYENGE, BETEG
PÉLDÁNYOKAT EJT
EL, AMIVEL
A MEGMARADÓ
SZARVASOK, ŐZEK,
VADDISZNÓK
ÁLLOMÁNYA
EGÉSZSÉGESEBBÉ
VÁLÍK

kergetőztek. A nyomolvasó kutató magyarázata után már nehéz volt „idegen ellenségként” gondolni rájuk.

A farkas a medvéhez hasonlóan fontos az erdei élővilág számára. Ha valaki jó vadász, akkor a farkas az. Az embernél sokkal hatékonyabban selejtezi a vadat – a gyenge, beteg példányokat ejti el, amivel a megmaradó szarvasok, őzek, vaddisznók állománya egészségesebbé válik, és több táplálékhoz jut. Ám hiába hasznos a farkas az élet vastörvényei szerint, az ember nem kegyelmezett neki az évszázadok során. Ellenfélként, versenytársként tekintett rá, még akkor is, ha hűséges társának, a kutyának őse. Sajnos napjainkban is sok illegális elejtés történik – pedig mai törvényeink szerint ez súlyos bűncselekmény. Nem mindig volt így. A régi időkben a farkas totemállat volt, amelynek tisztelete abban is megnyilvánult, hogy nem volt szabad néven nevezni. Ezért hívjuk ma is „farkasnak”.

A farkas visszatérését több európai országban telepítéssel is segítik, amihez olyan projektek is mintául szolgálnak, mint amelyet az amerikai Yellowstone Nemzeti Parkban hajtottak végre. Ennek eredménye ma már széles körben ismert: jelenlétükben a növényevő fajok szabályozása beindult, és a régóta pusztuló élőhelyek újra zöldellnek.

A WWF Magyarország több mint tíz éve kezdett ismeretterjesztő munkát a farkasok védelme érdekében, amelyet az idei évtől még intenzívebben próbálunk megvalósítani.

Foto: David Lawson

A REJTÉLYES HARMADIK

Állattartó és vadász körökben ugyancsak kedvezőtlen a legtitokzatosabb ragadozónk megítélése is. A fák ágai között is biztonságosan mozgó, elegáns szakállal, pettyes bundával rendelkező hiúz hetven éven át kipusztultnak számított Magyarországon. Majd olyan óvatosan tért vissza, ahogyan az egy macskafélétől elvárható. Ma sem tudjuk pontosan, hogy hol él, hány egyedről beszélhetünk. Sejtjük, hogy a Börzsönytől a Zempléni-hegységig megtalálja életfeltételeit, erről árulkodik az ebédjének maradéka, néha egy-egy lábnyom. Hiába rejtőzködő azonban, hiába tölti az ideje nagy részét az erdőségek legeldugottabb zugaiban, mégis puszkavégre kerül. Megszokott útvonalai kifürkészhetők, kellő türelemmel bevárhatja elejtője.

Reméljük, hogy a most felnövő fiatal generációk – amelyek egyre tudatosabban ítélik el a természetpusztítást – már védelmükbe veszik a nagyragadozóinkat. Megértik, ahogy valamennyi természetszerető ember, hogy a nagyragadozók a társaink, akik együtt éltek velünk a Kárpát-medencében mindig is. Amelyek nélkül nem lehet a természet teljes, és egészséges. Ez a szemléletváltás éppúgy kell a tartós megtelepedésükhöz, mint azok a háborítatlan erdőterületek, amelyek kialakításáért a WWF Magyarország évek óta küzd. Állj ki te is a nagyragadozókért, és a vadonokért!

Gálhidy László

TIPPEK

HOGYAN VISELKEDJÜNK, HA JÖN A FARKAS? 🐾

- A kirándulásaink során igyekezzünk a jelzett utakon maradni. Ezzel óvjuk az erdők aljnövényzetét, csendjét, elkerüljük az eltévedést (ami könnyen végződhet balesettel) és nem lépünk olyan területre sem, ahol a vadfajok búvóhelyet keresnek maguknak.
- Társaságban haladva a vadfajok (növényevők és ragadozók egyaránt) biztosan elkerülnek bennünket. Aki nagyvadat szeretne látni, óvatosan közlekedjen, lehetőleg egyedül, vagy kis csoportban.
- Hajnalban, szürkületben, vagy az éjszaka során több eséllyel találkozunk vaddal.
- A szelídnek látszó vadállat legtöbbször beteg. Ne közelítsünk hozzá, mert védekezhet, és ezzel sérülést okozhat. (Medvékre is jellemző, hogy közel engedik magukhoz az embert – ez ne tegyen bennünket óvatlanná.)
- A nagyragadozók közül a hiúz és a farkas emberre szinte veszélytelen, nagyon ritkán beteg példányok okozhatnak sérülést. A kóbor kutyákkal való találkozás során sokkal nagyobb gyakorisággal történhet baleset. A kutyákkal ellentétben a vadon élő állatokat nem kell elijeszteni – általában nagy ívben elkerülnek bennünket.
- A medve is rendkívül ritkán támad emberre. A jelzett utakról letérő, a medvét megzavaró ember kerülhet veszélybe. Medvék által lakott területen érdemes nappal, csoportokban kirándulni. Találkozás alkalmával érdemes lassan hátrálva elhagyni a helyszínt.
- Ne szemteljünk! A szemet a vadon élő állat pusztulását okozhatja, ha elfogyasztja.
- Tiszteljük a Természetet! Ha néhány egyszerű szabályt betartunk, biztosan jó élményekkel fogunk hazatérni. Mindig felkészülten induljunk útnak, hogy a tervezett útvonalat bejárhassuk. Kerüljük a konfliktusok lehetőségét a vadon élő állatokkal.
- Keressük fel a védett területeket, ahol a szolgáltatások (pl. vezetett túrák) igénybevételével nem csak biztonságosan megszerezhető élményekhez juthatunk, hanem ezzel a természetvédelem intézményeit is támogatjuk.

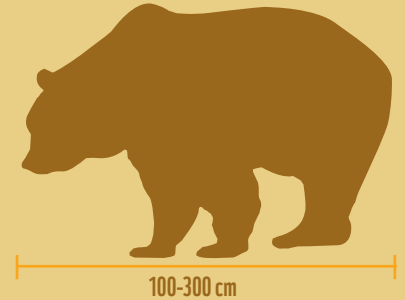
BARNAMEDVE

kg ♀
150-250

kg ♂
250-350

Táplálék: növények, gomba, erdei gyümölcs, méz, rovarok, kisemlősök, őz, szarvas
Élettartam: 25 év (fogságban 50 év)
Életmód: magányos, esetenként kisebb csoportokban, nem territoriális
Élőhely: jellemzően a zárt erdők, de nyílt élőhelyeken is

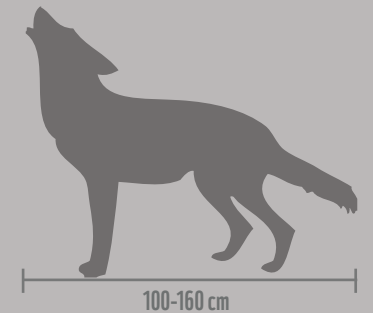
SZÜRKE FARKAS

kg ♀
12-55

kg ♂
15-80

Táplálék: patás növényevők (őz, szarvas, vaddisznó), kisemlősök
Élettartam: 5-6 év (fogságban 13-15 év)
Életmód: társas (falkákban él)
Élőhely: főként erdők, de más élőhelyeken is

EURÁZSIAI HIÚZ

kg ♀
8-21

kg ♂
18-30

Táplálék: kisemlősök (egerek, pockok), nyúl, őz, szarvasborjú
Élettartam: 10-15 év, (fogságban 17-20 év)
Életmód: magányos
Élőhely: zárt erdők, sziklás hegygerincek

VÉDETT NÖVÉNYEK

A természetvédelmi törekvések hőskorában elsőként a ritka fajok megőrzése volt a kitűzött cél. Csak később nyert teret a gondolat, hogy ehhez a célhoz úgy juthatunk közelebb, ha az adott faj élőhelyének a legfontosabb megmaradt foltjait helyezük védelem alá. Mi veszélyezteteti a védett növényeinket?

Foto: Andrija Vuceljak

AZ ARANYVESSZŐ ÉS A SELYEMKÓRÓ HATALMAS TERÜLETEKET TUD „FELFALNI”

Védelem Magyarországon is leginkább a ritka, kihalással veszélyeztetett növényfajokat illeti. A fenyegető veszélyek között megemlíthető az élőhelyek pusztítása – mint amilyen egy természetes erdő ültetvénné alakítása. Az élőhely lerontása hosszadalmasabb folyamat. Ennek jó példája az olyan tájhasználat, amely az adott területen csökkenti a biológiai sokféleséget, így számos fajra károsan hat. Ilyen a tarvágások alkalmazása évszázadokon át, az intenzív legeltetés, vagy a rendszeres vízvezetés. Több évtized is eltelhet, mire egy faj végleg eltűnik a területről.

Szintén jelentős probléma az idegenből behurcolt növények agresszív térnyerése. Például az aranyvessző egész lápréteket, a selyemkóró hatalmas homoki gyepterületeket tud „felfalni” – biológiai értelemben sivataggá tenni. Eközben a patakvölgyeket a japánkeserűfű fajok uralják le; sötét árnyékot és pusztulást hozva magukkal. Természetesen a szennyezések, taposás, növények gyűjtése kiskereskedelmi célra szintén ott van a fenyegető tényezők listáján.

A több mint ötszáz védett növényfaj közül hegy- és dombvidéki erdőkből mindannyian ismerjük a hóvirágot, vagy az ártéri erdőben élő rokonát, a tózikét. Mindkettőt a gyűjtés fenyegeti, akárcsak a nyugati határszélen élő erdei cikláment. A már említett láprétek ékkövei az orchidea-félék, amelyek közül talán a különféle rovarokat utánzó virágjaikról nevezetes kosborokat említhetjük. Ilyen a légybangó, pókbangó, vagy a sallangvirág. Az ő esetükben a gyűjtés mellett a láprétek kiszáritása okozhat veszteségeket. Meghökkenítő szépségű orchideánk, a trópusi rokonokhoz hasonlóan látványos virággal rendelkező Boldogasszony papucsja, az országnak csak egy-két pontján, száraz tölgyesekben lelhető fel. Nyílt erdőket kedvel a hazai

A FEKETE GALAGONYA CSAK A DUNA MENTÉN ELŐFORDULÓ RITKA CSERJEFAJ

harcos természetvédelem szimbólumává vált bánáti bazsarózsa, amely Magyarországon csak a mecseki Zengőn fordul elő. Természetvédelmi „eszmei” értéke 250.000 Ft. Homokpusztáink védett fajai többek között a rózsaszín virágú tartós szekfű, a homoki kikerics, vagy a homoki árvalányhaj. A csikófark ugyancsak a homokpusztákon élő ritkaság. Bár elsőre nem látszik rajta ősi származása, érdemes tudni, hogy nyitvatermő, vagyis a fenyők apró termetű rokona. A magasabb fűvel borított sztyeppréteinken kora tavasszal sötét ibolyás színnel virít a leánykőkörcsin.

Talán kevésbé közismert, de a látványos lágyszárú növények mellett ritka cserjék, sőt fajok is akadnak Magyarországon. A fekete galagonya csak a Duna mentén előforduló ritka cserjefaj, a jerikói lonc pedig leginkább a Mecsek és a Villányi-hegység szubmediterrán klímájú déli lejtőin található meg. A fajok közül a keleti gyertyán talán a legérdekesebb ritkaság. Ez a Földközi-tenger közelében erdőalkotó faj nálunk kizárólag a Vértes hegység néhány völgyében található meg. Kis fává nő, de szinte beleolvad a dús cserjeszintbe. Talán ezért történhetett, hogy felfedezése egészen 1953-ig váratott magára.

Mit tehetünk mi azért, hogy védett növényfajaink fennmaradjanak? Semmiképpen ne gyűjtsünk vadon élő növényeket! Ne okozunk károkat a védett élőhelyen, ne gyűjtsünk tüzet arra alkalmatlan körülmények között, és szemetet se hagyjunk magunk után. Kövessük figyelemmel, és támogassuk a nemzeti parkok, természetvédő szervezetek munkáját.

Gálhidy László

Foto: Wikipedia

Légybangó

Ritkás fűrtben álló virágai sötét színű rovarra hasonlítanak. Az ország öt pontján fordul elő – elsősorban réteken – közül a dabasi Turjánvidéken.

Boldogasszony papucs

Különleges, semmi más hazai fajra nem hasonlító orchideánk. Fényben gazdag tölgyesekben fordul elő, többek között a Rám-szakadéokban.

Kikeleti hóvirág

Jól ismert virágai február-márciusban már megjelennek az erdők alján. A hóvirág fajok a Pireneusoktól a Kaszpi-tengerig fordulnak elő.

Pókbangó

Mocsárrétek, láprétek növénye. Virágának lepellevelei világoszöldek, míg az ún. mézajak vörösesbarna, és rajta X vagy H alakzat látható.

Homoki kikerics

A Duna-Tisza-közi homokpuszták, legelők augusztustól októberig virágzó növénye. A jól ismert őszi kikerics „kicsinyített mása”.

Csikófark

Sziklagyepekben, homokpusztákon élő különleges faj. Látványos, piros színű tobozbogyói nélkül alig észrevehető, szürkészöld félcserje – amely a fenyőekkel van távoli rokonságban.

Erdei ciklámen

Magyarország nyugati részén, az Alpokalján őshonos. Bókoló, rózsaszín vagy lila virágai jellegzetes illatúak. Gyökere, amelyet a vaddisznók szívesen fogyasztanak, az emberre mérgező.

Homoki árvalányhaj

Fél méternél magasabbra növő, homokpusztai növényünk. Jellegzetes repítő-készüléke, az árvalányhaj 30-45 cm hosszú; messziről fehérlik tőlük a táj.

Pompás kosbor

Mocsárrétek, nedves kaszálók magas termetű orchidea faja. Az ország két végében: a délnyugati és az északkeleti megyékben fordul elő.

Adriai sallangvirág

Egzotikus küllemű, „sallangos” virágai vannak. A mézajak háromfelé oszlik; az 5-6 cm-es középső nyúlványa csavarodott, és a vége kétfelé hasad. Főként sztyeppréteken és bokorerdőben él.

Turbánliliom

Egy méter magasra is megnövő, főként a középhegységi erdeinkben honos liliom, amelynek sötét rózsaszín virágait csak a szender lepkék képesek beporozni.

Tavaszi tözike

A hóvirághoz hasonló, ligeterdőkben élő védett növényünk. Jellegzetessége, hogy a virágok fehér lepelleveleinek csúcsa sárgászöld. Főként a Dunántúlon fordul elő.

FÉLIG ELFOGYOTT

A WWF immár két évtizede készíti el és adja ki minden második évben az Élő Bolygó Jelentést (Living Planet Report), melyben nem kevesebbre vállalkozik, minthogy átfogóan bemutassa az élővilág és a természet állapotát. Maga a kutatás több ezer emlős-, madár-, hüllő-, kétlábú- és halfaj évtizedekre visszanyúló megfigyelésén alapul, és a populációk változásából következtet a természeti környezet általános állapotára.

Fotó: Michel Teretiz

Sajnos az idei, 2014-es Élő Bolygó Jelentés legfontosabb megállapítása meglehetősen riasztó adatot közöl. 1970-hez képest 2010-re (eddig sikerült feldolgozni az adatokat) a megfigyelt populációk átlagosan 52%-nyit zsugorodtak, vagyis a megfigyelt fajokat tekintve ma fele annyi állat él a Földön, mint 40 éve.

Minek köszönhető a természet ilyen drasztikus eltűnése és hova vezethet ez? Az alapvető ok, hogy az emberiség felfalja a bolygót. 1970-ben 3,7 milliárd ember élt a Földön, 2010-re ez a szám 6,9 milliárdra nőtt, vagyis napjainkra majdnem kétszer annyi embernek van szüksége ennivalóra, ivóvízre, energiára és minden másra. Ugyanezen időszak alatt a világ GDP-je több mint háromszorosára nőtt, vagyis nemcsak többen fogyasztunk, de többet is, mindez pedig természetesen csapódik le. A legnyilvánvalóbb jelenség a természetes élőhelyek eltűnése: a városok terjeszkedése, a mezőgazdaság és más iparágak igényei pont ott a legerősebbek, ahol a legnagyobb természeti értékek vannak. 1970 óta az amazóniai esőerdők 20%-a tűnt el, főként

azért, hogy az erdők helyén marhát tartsanak és szóját termesszenek. Ez a folyamat szerencsére lelassult, viszont ma a Délkelet-Ázsiai őserdők pusztulnak hihetetlen ütemben, hogy helyükön olajpálmaültetvényeket lehessenek.

Ehhez a hihetetlen direkt környezeti változáshoz hozzáadódik az éghajlatváltozás is, ami lassan, de biztosan tüntet el teljes ökoszisztémákat. Elég az északi-sarkvidékre gondolni: az évről évre zsugorodó jégtakaró egyre távolabb kerül Kanada, Oroszország és a többi északi ország partvonalától. Így például a jegesmedvék – akik a nyarat a szárazföldön, a telet a tengeri jégtakarón töltik – nem tudják rendes éves rutinjukat követni. Ez a folyamat jelentősen megnöveli a bocsok halandóságát, ami sejthetően a faj kipusztulásához vezet.

Az 52%-os érték az egész világ átlaga, sokkal árnyaltabb képet ad, ha régióként vizsgáljuk a helyzetet. Így nézve az látható, hogy a világ fejlettebb részein, Európában és Észak-Amerikában nem változott jelentősen a környezeti állapot, miközben a fejlődő világban drámai módon pusztul a természet.

A KEDVEZŐ EREDMÉNYEK MEGTÉVESZTŐEK

A legrosszabb helyzet Dél-Amerikában tapasztalható, ahol a megfigyelt populációk 83%-kal zsugorodtak. Azonban a fejlett világ kedvező eredményei ne tévesszenek meg senkit! Mindössze arról van szó, hogy a világ nagy részén most zajló változások nálunk már jóval 1970, a kutatás kezdete előtt megtörténtek. Vajon milyen lenne hazánk eredménye, ha a mostani állapotot azzal az időszakkal hasonlítanánk össze, amikor az Alföld még nem csak puszta volt, hanem végtelen vízi világ, amikor még nem csapolták le a Bereket, a Hanságot, amikor a viza, a medve, a farkas vagy a hiúz még nem számított kuriózumnak.

Nos, igen, lehangoló eredményt kapnánk. Olyasmit, amit most Dél-Amerikában látunk. Éppen ezért kell a távoli vidékek környezetrombolásának megállítása mellett arra is törekednünk, hogy az itthoni környezeti állapotot jobbra tegyük. Szerencsére nem csak egyirányú folyamatokról beszélünk. A hó is eltűnt egykor Magyarországról, de sikerült újra meghonosítani. Ezt kell tennünk, hogy utódaink úgy emlékezhessenek korunkra, mint az időre, amikor az emberiség felismerte korlátait és elkezdte helyrehozni hibáit.
Benkő Dániel

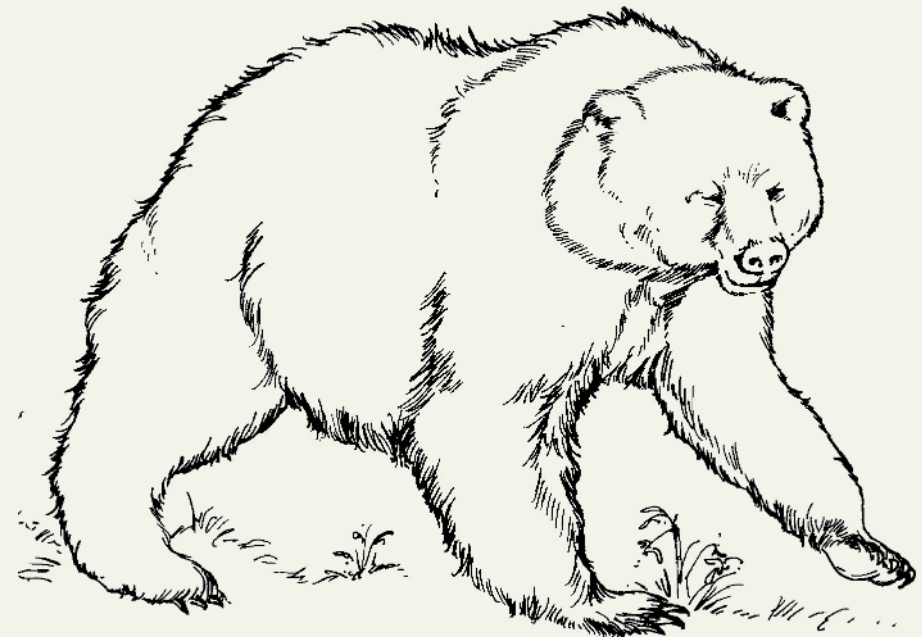
Fotó: Zsigmond

MIT TEHETÜNK AZÉRT, HOGY MINIMALIZÁLJUK SAJÁT ÖKOLÓGIAI LÁBNYOMUNKAT 🐾

- **Spóroljunk az energiával!** Az emberiség ökológiai lábnyomának mintegy fele az energiafogyasztáshoz kapcsolódik, így a legtöbbet azzal tehetünk, ha minél kevesebbet fogyasztunk. Ne felejtjük el, hogy a közlekedés is éppen olyan energiafogyasztás, mint a földgáz vagy az áram használata.
- **Válogassuk meg, hogy mit eszünk!** Az energiafogyasztás mellett a mezőgazdaság terheli legjobban a bolygót. Egyrészt figyeljünk arra, hogy ne pazaroljunk! Sajnos egyes becslések szerint az összes megtermelt élelmiszer harmada kárba vész. Ugyanígy válogassuk meg, hogy mit eszünk. A húsfélék előállítása sokkal több erőforrást igényel, mint a zöldségeké.
- **Étkezzünk szezonálisan** Választásainkkor az évszaknak megfelelő, szezonális zöldségek és gyümölcsök vásárlását részesítsük előnyben. Ez különösen a téli hónapokban jelent kihívást, ám a hagyományos magyar konyhából jól ismert befőttek, lekvárok és savanyúságok mellett ilyenkor a tökfélék a káposzta, vagy a száraz hüvelyesek is tápanyagban gazdag, egészséges és fenntartható választást jelentenek.
- **Takarékoskodjunk a vízzel!** A zuhanyzás fürdőzés helyett, a fogmosás közben elzárt vízcsap, a víztakarékos funkcióval használt vécéöblítés, a nem folyóvízes mosogatás vagy az energia- és víztakarékos mosógép vagy mosogatógép használata mind segít abban, hogy csökkentsük háztartáson belüli vízhasználatunkat.
- **Vásároljunk ruhát fenntartható forrásból!** Sajnos a legtöbb fast fashion márka keleti országokban gyártott ruhái olcsóak ugyan, de éppen ezért igen környezetkárosító módon, a dolgozói munkavédelem híján, kizsákmányoló eszközökkel készülnek. Vásároljunk hazai tervezőktől vagy lehetőség szerint tájékozódjunk a márka fenntarthatósági elveiről vásárlás előtt.

SZÍNEZD KI :)

Miért van szükség az ordásra?

A farkas nagyragadozóként egyensúlyban tartja az erdő egészséges működését.

A WWF munkájával azon dolgozik, hogy erdeink megfelelő állapotban legyenek, és a kutya vad őse is háborítatlanul élhessen.

Támogasd a WWF élőhelyvédelmi munkáját és a farkasok védelmét, fogadj örökbe egyet!

wwf.hu/farkas

Beküldő szelvény

Kedves Olvasó!

JÁTÉK!

A környezettudatosság jegyében arra kérünk, hogy ha elolvastad ezt a kiadványt, **ne a polcra vagy a kukába kerüljön**. Add tovább ismerőseidnek, barátaidnak, családtagjaidnak, és olvassák el ők is a WWF Magazint!

Ha legalább **4 további olvasót generálsz** így, nincs más dolgotok, mint megadni neveteket és e-mail címeteket, a szaggatott vonal mentén kivágni a beküldő szelvényt, és elküldeni címünkre. **A WWF Magyarország 2014 decemberében kisorsol egy szerencsés beküldő csapatot, akik WWF-es pólót nyerhetnek.**

Címünk: WWF Magyarország Alapítvány 1141 Budapest, Álmos vezér útja 69/A
A borítékra ezt írd: 'Jelige: Magazin játék'

1. olvasó neve és e-mail címe: _____
2. olvasó neve és e-mail címe: _____
3. olvasó neve és e-mail címe: _____
4. olvasó neve és e-mail címe: _____
5. olvasó neve és e-mail címe: _____

Beküldő szelvény